

Korelasi Efikasi Kendiri Keusahawanan dan Kecenderungan Keusahawanan Pelajar Pra-universiti

(Correlation of Entrepreneurial Self-Efficacy and Entrepreneurial Inclination among Pre-university Students)

ROSNA MOHAMAD & NORASMAH OTHMAN

ABSTRAK

Aktiviti keusahawanan menggerakkan ekonomi negara dan menjamin kesejahteraan hidup masyarakat. Dalam sistem pendidikan negara, pendidikan keusahawanan telah diperkenalkan lebih daripada 30 tahun di peringkat sekolah menengah. Namun, isu berkaitan kurangnya kecenderungan dan ciri-ciri keusahawanan dalam kalangan pelajar masih menjadi topik perbincangan. Hal ini membantutkan hasrat negara untuk melahirkan lebih ramai masyarakat usahawan serta menjejaskan pencapaian objektif Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia (2013-2025) yang meletakkan keusahawanan sebagai elemen utama kepada enam aspirasi murid yang diharapkan. Maka, kajian ini bertujuan mengenal pasti tahap kecenderungan keusahawanan dan tahap efikasi sendiri pelajar serta mengukur hubungan antara keduanya. Efikasi sendiri merupakan peramal utama kepada kecenderungan keusahawanan pelajar untuk melaksanakan aktiviti-aktiviti keusahawanan pada masa akan datang. Kajian kuantitatif ini menggunakan kaedah tinjauan melalui soal selidik yang ditadbirkan. Seramai 410 orang pelajar prauniversiti yang mengambil subjek pengajian perniagaan dipilih secara rawak untuk menjadi responden bagi kajian ini. Data dianalisis menggunakan Pakej Statistik untuk Sains Sosial (SPSS) versi 23 bagi mendapatkan analisis deskriptif dan korelasi. Dapatan kajian menunjukkan kecenderungan keusahawanan pelajar pada tahap tinggi sementara efikasi sendiri keusahawanan pada tahap sederhana. Terdapat hubungan yang signifikan antara kecenderungan keusahawanan dengan efikasi sendiri. Kajian ini diharap dapat digunakan untuk merangka program dan aktiviti keusahawanan bagi meningkatkan efikasi sendiri dan kecenderungan keusahawanan pelajar. Pelaksanaan kaedah pengajaran dan pembelajaran berkesan juga amat perlu bagi memupuk potensi keusahawanan dalam kalangan pelajar prauniversiti.

Kata kunci: Kecenderungan; efikasi sendiri; pelajar; prauniversiti; keusahawanan

ABSTRACT

Entrepreneurial activities mobilise the country's economy and ensure the well-being of the society. In the education system, entrepreneurship education was introduced more than 30 years ago at the secondary schools. However, issues related to the lack of entrepreneurship inclination and characteristics among students is still being discussed. It is stifling the country's desire to produce more entrepreneurial society and it effects the achievement of the National Education Blueprint (2013-2025) objectives which puts entrepreneurship as a key element from the six student aspiration. Thus, this study aims to identify the level of entrepreneurship inclination and students' self-efficacy level as well as measuring the relationship between the two. Self-efficacy is the main predictor towards students' entrepreneurial attitudes in carrying out entrepreneurial activities in the future. This quantitative study used a survey method by administering questionnaires. A total of 410 business studies pre-university students were randomly selected as respondents of this study. Data were analysed using Statistical Package for Social Sciences (SPSS) version 23 to

obtain descriptive analysis and correlation. The findings showed a high level of student entrepreneurship inclination while entrepreneurial self-efficacy is at a moderate level. There is a significant correlation between entrepreneurship inclination and self-efficacy. This study can be used to develop entrepreneurship programs and activities to enhance students' self-efficacy and entrepreneurial inclination. Implementation of effective teaching and learning methods is also crucial to foster the entrepreneurial potential among pre-university students.

Keywords: Inclination; self-efficacy; students; pre-university; entrepreneurship

PENGENALAN

Keusahawanan dianggap sebagai pemacu kepada perkembangan ekonomi negara (Norasmah & Sumathy 2012) serta menjamin kelestarian hidup masyarakat (Ravi & Nor Aishah 2016). Sumbangan signifikan ini, dimanifestasikan apabila usahawan menubuhkan perniagaan baru, mencipta peluang pekerjaan, menjana kreativiti dan inovasi serta mengeksploitasi sumber negara ke tahap maksimum. Di peringkat sekolah menengah, pendedahan kepada keusahawanan telah dilaksanakan lebih daripada 30 tahun terutama kepada pelajar prauniversiti. Berbeza dengan pendidikan tertiar, pendidikan keusahawanan di peringkat sekolah menengah bertujuan untuk memupuk kecenderungan keusahawanan sambil membina ciri-ciri, personaliti, sikap dan kemahiran keusahawanan dalam kalangan pelajar (Syed Zamberi 2013).

PERNYATAAN MASALAH

Aktiviti keusahawanan menjana peluang pekerjaan. Walau bagaimanapun, pengangguran dalam kalangan belia lepasan sekolah menengah menjadi isu yang dibincangkan kini (Charon 2017). Hal ini dibuktikan oleh Laporan Penyiasatan Tenaga Buruh 2015 bahawa belia dalam lingkungan umur 15-19 tahun mewakili 18.2 peratus daripada jumlah penganggur dalam negara pada tahun 2015 (Jabatan Perangkaan 2016). Hal ini perlu diambil perhatian kerana pelajar-pelajar ini tidak mendapat pendidikan tertiar menyebabkan mereka sukar untuk mendapat pekerjaan.

Sehubungan itu, keberkesanan subjek pendidikan keusahawanan di sekolah dipersoalkan kerana pelajar-pelajar didapati mempunyai tahap ciri-ciri keusahawanan yang rendah (Badariah, Abdul Rahim & Mariana 2016), begitu juga

dengan kecenderungan menjadi usahawan (Wan Mohd Zaifurin et al. 2016). Ini dibuktikan oleh kajian Zaidatol dan Afsaneh (2011) bahawa pelajar aliran teknik dan vokasional di tingkatan empat dan lima, didapati perlu memperbaiki *esteem* diri bagi meningkatkan efikasi sendiri keusahawanan. Nor Aishah (2013) mendapati kecenderungan keusahawanan pelajar yang mengambil elektif pendidikan keusahawanan adalah sama dengan pelajar yang tidak mengambil subjek ini. Ini menunjukkan pelajar tidak menunjukkan pencapaian yang ketara walaupun telah mempelajari subjek pendidikan keusahawanan (Pang, Mazren & Muhammad 2011).

Hal ini membantutkan hasrat negara untuk melahirkan lebih ramai masyarakat usahawan (RMK ke-11) serta pencapaian objektif Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia (2013-2025) yang meletakkan keusahawanan sebagai salah satu elemen kepada dimensi kepimpinan pelajar. Pembangunan pekerja mahir juga memerlukan nilai-nilai keusahawanan seperti kreativiti dan inovasi, kerja berpasukan dan kemahiran komunikasi dan tidak hanya berkait dengan perniagaan sahaja (Norasmah & Nor Hafiza 2015).

Berdasarkan perbincangan di atas, kajian keusahawanan di sekolah menengah didapati banyak bertumpu kepada kumpulan pelajar tingkatan empat dan lima program keusahawanan remaja sekolah. Norasmah (2002) mengenal pasti tahap pengetahuan, kemahiran dan kecenderungan keusahawanan pelajar tingkatan empat di sekolah menengah. Saidi (2013) dalam penyelidikannya mengkaji hubungan dan pengaruh pendidikan keusahawanan, sikap keusahawanan dan personaliti terhadap kecenderungan keusahawanan pelajar.

Oleh itu, terdapat keperluan untuk mengkaji aspek kecenderungan keusahawanan pelajar prauniversiti berdasarkan pemboleh ubah, lokasi dan responden yang berbeza.

SKOP DAN TUJUAN KAJIAN

Kajian ini dijalankan untuk menyelidiki tahap efikasi kendiri keusahawanan dan tahap kecenderungan keusahawanan pelajar serta hubungan efikasi kendiri dengan kecenderungan keusahawanan pelajar prauniversiti. Objektif kajian ini adalah: i) Mengenal pasti tahap efikasi kendiri keusahawanan pelajar prauniversiti. ii) Mengenal pasti tahap kecenderungan keusahawanan pelajar, dan iii) Mengukur hubungan yang signifikan antara efikasi kendiri dengan kecenderungan keusahawanan pelajar prauniversiti.

Kajian ini diharap dapat memberi sumbangan kepada literatur ilmu keusahawanan secara amnya dan khasnya kepada warga pendidik keusahawanan di peringkat sekolah menengah serta penggubal polisi pendidikan keusahawanan dalam pembentukan kurikulum pendidikan keusahawanan dan perancangan program dan aktiviti berkaitan keusahawanan di peringkat sekolah menengah. Perbincangan ini terdiri daripada empat bahagian iaitu kerangka konseptual kajian, kajian literatur, kaedah kajian, dapatan dan perbincangan serta rumusan dan implikasi.

KERANGKA KONSEPTUAL KAJIAN

Teori Tingkah Laku Terancang (Ajzen & Fishbein 2005) dan Teori Sosial Kognitif Bandura (2009) merupakan kerangka teori yang digunakan dalam kajian ini. Kedua-dua teori ini mengkaji tingkah laku manusia. Menurut Teori Tingkah Laku Terancang (Ajzen & Fishbein 2005), kecenderungan adalah peramal terbaik kepada tingkah laku keusahawanan pada masa hadapan. Kecenderungan adalah hasil interaksi dinamik antara sikap terhadap keusahawanan, kawalan tingkah laku dan subjektif norma sosial.

Teori Sosial Kognitif Bandura (2009) pula menjelaskan bahawa efikasi kendiri ialah kemampuan melakukan tingkah laku tertentu sebagai petunjuk bagi prestasi, kecenderungan dan keberkesanan tugas tersebut. Dalam konteks keusahawanan, efikasi kendiri mempengaruhi kecenderungan keusahawanan manakala tingkah laku keusahawanan pula ditentukan oleh kecenderungan keusahawanan. Menurut Harris dan Gibson (2008) dalam Buerah dan Zoolhilmi (2015) seseorang yang mempunyai maklum balas positif berkenaan keupayaan diri atau potensi

keusahawanan mempunyai kecenderungan keusahawanan lebih tinggi. Maka, mengkaji efikasi kendiri dan kecenderungan keusahawanan pelajar adalah relevan dan signifikan.

KAJIAN LITERATUR

EFIKASI KENDIRI DAN PELAJAR

Efikasi kendiri sebagai salah satu elemen tret personaliti ditakrifkan sebagai kepercayaan yang kuat ke atas kebolehan diri lalu membangkitkan motivasi dan tingkah laku untuk bertindak bagi mencapai aspirasi dan matlamat tertentu (Bandura 2009). Efikasi kendiri keusahawanan merujuk kepada kekuatan kepercayaan individu tentang kebolehan atau ketidakupayaan melaksanakan peranan dalam aktiviti keusahawanan. Efikasi kendiri dan faktor persekitaran saling berkait antara satu sama lain. Individu yang mempunyai sokongan daripada keluarga dan kawan-kawan memiliki efikasi kendiri lebih tinggi berbanding mereka yang tidak mendapat sokongan sosial (Ayodele & Olanrewaju 2013). Efikasi kendiri juga dikaji bersama pemboleh ubah lokus kawalan dalaman (Hermawan, Soetjipto & Rahayu 2016). Hasil kajian menunjukkan pendidikan keusahawanan perlu memasukkan aspek efikasi kendiri dan lokus kawalan dalaman dalam diri pelajar untuk memupuk minat keusahawanan yang tinggi dalam kalangan pelajar.

Literatur menunjukkan efikasi kendiri juga dikaji berdasarkan jantina (Urban 2011). Dapatan menunjukkan pelajar wanita mempunyai efikasi kendiri yang tinggi untuk menjadikan keusahawanan sebagai karier. Kajian ini memberi sumbangan kepada keusahawanan berasaskan jantina dan menghapuskan persepsi bahawa keusahawanan adalah untuk lelaki sahaja. Secara amnya, tahap keinginan keusahawanan adalah tinggi jika pelajar memiliki efikasi kendiri keusahawanan yang tinggi.

KECENDERUNGAN KEUSAHAWANAN DAN PELAJAR

Tingkah laku terancang seperti aktiviti keusahawanan adalah bersumberkan kepada niat, keinginan dan kecenderungan sebelum melaksanakannya. Kecenderungan ditakrifkan sebagai keadaan yang mengarahkan minda untuk memfokuskan kepada pencapaian tujuan dan matlamat yang ditetapkan. Oleh itu, mengkaji

kecenderungan keusahawanan pelajar adalah signifikan kerana ia dapat meningkatkan pemahaman tentang potensi untuk memulakan usaha teroka perniagaan pada masa akan datang.

Kajian komprehensif berkaitan faktor-faktor yang mempengaruhi kecenderungan keusahawanan oleh Peng, Lu dan Kang (2012) berdasarkan faktor psikologi, latar belakang keluarga serta sosial dan persekitaran. Dapatan kajian menunjukkan para pelajar ini mempunyai kecenderungan keusahawanan yang tinggi. Faktor psikologi dan faktor persekitaran sosial mempunyai kesan yang signifikan terhadap kecenderungan keusahawanan pelajar. Manakala, faktor latar belakang keluarga tidak mempengaruhi keinginan keusahawanan pelajar. Ini menunjukkan pendidikan keusahawanan boleh mempengaruhi perkembangan psikologi dan tret pelajar dengan menggalakkan pelajar mendapatkan latihan kemahiran keusahawanan serta melalui pengalaman menubuhkan perniagaan.

Okoye (2016) menyokong dapatan Peng, Lu dan Kang (2012), bahawa faktor psikologi mempunyai kesan positif ke atas kecenderungan keusahawanan. Kajian mereka membuktikan bahawa keinginan keusahawanan yang tinggi adalah disebabkan efikasi sendiri, kebimbangan terhadap kegagalan dan sokongan sosial. Kecenderungan keusahawanan antara pelajar lelaki dan perempuan juga didapati berbeza yakni pelajar lelaki didapati mempunyai kecenderungan keusahawanan yang lebih tinggi berbanding pelajar wanita untuk memulakan perniagaan.

Selain faktor psikologi, pendedahan terhadap pendidikan keusahawanan juga didapati memberi pengaruh terhadap kecenderungan keusahawanan pelajar (Ahmad Yasruddin, Nik Abdul Aziz & Nik Azyyati 2011). Contohnya, pelajar bukan teknikal (pelajar yang mengambil mata pelajaran Perdagangan dan Asas Perniagaan) mempunyai kecenderungan lebih tinggi untuk menjadi usahawan berbanding pelajar teknikal (kejuruteraan). Ini menggambarkan pelajar yang telah mendapat pendedahan pendidikan keusahawanan mempunyai sikap positif terhadap keusahawanan.

EFIKASI KENDIRI DAN KECENDERUNGAN KEUSAHAWANAN

Literatur menunjukkan efikasi sendiri sebagai salah satu tret yang dikaji bersama pemboleh ubah yang lain. Kajian Hermawan, Soetjipto dan Rahayu (2016) memfokus kepada efikasi sendiri

dengan lokus kawalan dalaman dan pendidikan keusahawanan. Dapatan kajian menunjukkan terdapat hubungan yang signifikan antara efikasi sendiri dengan pendidikan keusahawanan dan kecenderungan keusahawanan. Dapatan ini disokong oleh kajian Hashemi, Hosseini dan Rezvanfar (2012) iaitu efikasi sendiri dan pendidikan keusahawanan berkorelasi dengan kecenderungan keusahawanan pelajar namun, efikasi sendiri lebih berpengaruh berbanding pendidikan dalam menentukan kecenderungan keusahawanan pelajar. Efikasi sendiri juga menjadi faktor pengantara antara personaliti proaktif dan kecenderungan keusahawanan (Prabhu, McGuire, Drost, & Kwong 2012) which is part of a larger cross-cultural study, is to examine two potential antecedents of entrepreneurial intent (EI).

Manakala, penggunaan Teori Tingkah Laku Terancang (Ajzen & Fishbein 2005) menunjukkan faktor sikap, kawalan tingkah laku (efikasi sendiri) dan persekitaran mempunyai pengaruh yang signifikan ke atas kecenderungan keusahawanan pelajar. Penemuan ini adalah selari dengan kajian Ayodele dan Olanrewaju (2013) yang menggabungkan faktor-faktor seperti demografi dan lokus kawalan dalaman. Hasil kajian menunjukkan faktor lokus kawalan dalaman dan efikasi sendiri berkorelasi dengan kecenderungan keusahawanan tetapi tidak faktor demografi seperti umur dan jantina.

KAEDAH KAJIAN

Kajian ini merupakan kajian kuantitatif yang menggunakan kaedah tinjauan. Populasi yang dikaji terdiri daripada 1429 orang pelajar prauniversiti (Jabatan Pendidikan Negeri Sembilan 2016) yang mengambil elektif Pengajian Perniagaan di Negeri Sembilan. Negeri Sembilan adalah antara negeri terbaik dalam keputusan STPM seluruh negara. Bagi mata pelajaran Pengajian Perniagaan peratus lulus adalah melebihi 80.00%. Terdapat peningkatan bagi pelajar yang mendapat keputusan cemerlang dan baik dari tahun 2013 iaitu 48.45% kepada 51.3% pada tahun 2014 dan 55.68% pada tahun 2015 (Jabatan Pendidikan Negeri Sembilan 2016). Pencapaian akademik haruslah selari dengan pembangunan sahsiah pelajar. Maka, penilaian pencapaian objektif subjek pengajian perniagaan iaitu melahirkan pelajar yang mempunyai kecenderungan keusahawanan wajar dikaji.

Populasi kajian adalah seramai 1,429 orang pelajar prauniversiti (Jabatan Pendidikan Negeri Sembilan 2016). Berdasarkan Jadual Krejcie dan Morgan (1970) untuk jumlah populasi ini, saiz yang bersesuaian adalah seramai 306 orang. Namun dalam kajian ini, pengkaji telah melibatkan seramai 410 orang iaitu peningkatan sebanyak 33%. Peningkatan ini bertujuan untuk mengelak daripada berlakunya kekurangan peratus pulangan soal selidik malah menurut Sekaran (2003) pemilihan sampel antara 30 hingga 500 adalah sesuai untuk memberikan data yang bermakna bagi mengelakkan masalah statistik yang timbul daripada penggunaan sampel yang rendah. Responden dipilih secara rawak berstrata berasaskan daerah dan rawak mudah. Bilangan responden bagi satu daerah dipilih berdasarkan peratusan daripada keseluruhan sampel (Ghazali & Sufean 2016).

Soal selidik telah digunakan sebagai instrumen kajian. Item soal selidik menggunakan Skala Likert kerana ia mudah diurus, senang digunakan dan dapat dianalisis dengan berkesan (Norasmah & Nor Hafiza 2015). Soal selidik dibahagi kepada dua bahagian iaitu: bahagian A, mengumpul maklumat berkaitan efikasi kendiri (14 item) dan bahagian B mengenai kecenderungan keusahawanan (9 item). Kesemua instrumen ini diadaptasi daripada Muller (2012) dan Saidi (2013). Interpretasi skor min diadaptasi daripada Norasmah (2002) seperti yang ditunjukkan dalam Jadual 1.

JADUAL 1. Rubrik Skor

Skor min	Tahap
1.00 - 2.00	Rendah
2.01 - 3.00	Sederhana Rendah
3.00 - 4.00	Sederhana Tinggi
4.01 - 5.00	Tinggi

Sumber: Norasmah (2002:188).

Sebelum kajian lapangan dilaksanakan, kajian rintis dijalankan bagi memastikan soal selidik mempunyai kesahan dan kebolehpercayaan yang memenuhi syarat kajian. Kesahan merujuk kepada sejauh mana instrumen yang digunakan boleh menguji apa yang sepatutnya diuji sementara kebolehpercayaan ialah kestabilan dan ketekalan ukuran yang digunakan (Creswell 2014). Kajian rintis telah dilaksanakan pada bulan Ogos 2015 dengan melibatkan 44 orang pelajar. Pelajar yang terlibat dalam kajian ini tidak dilibatkan dalam kajian sebenar dan mereka yang dipilih juga

mempunyai ciri-ciri yang sama dengan sampel kajian.

Setelah data kajian rintis diperoleh, data dianalisis menggunakan SPSS versi 23. Daripada hasil analisis tersebut, kesahan instrumen adalah antara 0.302 hingga 0.435. Data yang diperoleh ini adalah memenuhi syarat untuk kajian sebenar dilaksanakan kerana kesahannya melebihi 0.30. Bagi kebolehpercayaan item, Chua (2006) menyatakan bahawa Cronbach's Alpha mestilah sekurang-kurangnya 0.60. Untuk konstruks efikasi kendiri, Cronbach's Alpha ialah 0.826 dan bagi kecenderungan keusahawanan ialah 0.883. Maklumat terperinci mengenai instrumen boleh dirujuk pada Jadual 2.

JADUAL 2. Kesahan dan kebolehpercayaan instrumen

Pemboleh ubah	Kesahan	Kebolehpercayaan
Efikasi kendiri	0.302	0.826
Kecenderungan keusahawanan	0.435	0.883

Dalam analisis deskriptif untuk menjawab objektif kajian 1 dan 2, terdapat dua cara untuk menganalisis data (Boone & Boone 2012). Pertama bagi Item Jenis Likert dan kedua ialah Item Skala Likert. Menurut Boone dan Boone (2012), data Likert hendaklah dianalisis dengan betul berdasarkan skala pengukuran. Bagi Item Jenis Likert yang menggunakan skala pengukuran ordinal, statistik deskriptif yang sesuai ialah mod dan median (kecenderungan memusat) dan frekuensi (serakan). Ia sesuai untuk melapor satu item yang unik dan bersendirian. Sementara item Skala Likert yang menggunakan skala pengukuran sela, terdiri daripada satu siri atau kumpulan item, analisis yang sesuai ialah dengan mengira satu komposit skor seperti min (kecenderungan memusat) dan sisihan piawai (serakan). Oleh itu, kajian ini akan mengadaptasi kedua-dua kaedah bagi mendapat analisis yang sesuai dan tepat.

DAPATAN DAN PERBINCANGAN

ANALISIS PROFIL RESPONDEN

Analisis Jadual 3 menunjukkan responden perempuan merangkumi 73.9% (303 orang) dan responden lelaki iaitu 26.1% (107 orang). Majoriti responden adalah berbangsa Melayu iaitu 64.8%

JADUAL 3. Analisis Profil Responden

Profil demografi	Kategori	Frekuensi	Peratus
Jantina	Lelaki	107	26.1
	Perempuan	303	73.9
Bangsa	Melayu	266	64.9
	Cina	90	22.6
	India	49	12.0
	Lain-lain	5	1.2
	Latar belakang	Usahawan	93
	Bukan usahawan	320	78.0
Subjek elektif Tingkatan 4&5	Perdagangan	97	23.7
	Ekonomi	20	4.9
	Perakaunan	138	33.7
	Lain-lain	155	37.8
Ahli kelab usahawan	Pernah	130	31.7
	Tidak pernah	280	68.3
Ahli Lembaga Koperasi	Pernah	93	22.7
	Tidak pernah	317	77.3

(266 orang), berbangsa Cina 21.9% (90 orang), India meliputi 11.9 % (49 orang) dan lain-lain bangsa 1.4% (5 orang). Terdapat 32.0% (93 orang) responden berlatar belakang keluarga usahawan dan 78.0% (320) tiada mempunyai keluarga dalam kalangan usahawan.

Berdasarkan analisis yang dijalankan, didapati bilangan responden yang pernah mendapat pendedahan kepada pendidikan keusahawanan semasa di tingkatan empat dan lima yang terdiri daripada subjek Perdagangan (23.7%), Ekonomi Asas (4.9%) dan Perakaunan (33.7%). Sementara responden yang mengambil subjek elektif yang lain adalah seramai 155 orang (37.8%). Analisis dalam kalangan responden menunjukkan 130 orang (31.7%) pernah menjadi ahli Kelab/Program Usahawan dan 280 orang (68.3%) tidak pernah menyertai aktiviti atau program tersebut. Bagi Ahli Lembaga Koperasi (ALK), terdapat 93 orang (22.7%) dan 317 orang (77.3%) dalam kalangan responden yang tidak pernah menjadi ALK.

Objektif 1: Mengenal pasti tahap efikasi sendiri keusahawanan pelajar prauniversiti

Jadual 4 menunjukkan purata tahap efikasi sendiri keusahawanan dalam kalangan pelajar

prauniversiti iaitu tahap sederhana tinggi ($m=3.55$). Item yang menunjukkan skor min tertinggi ialah item 2 dan 3, manakala item 12 menunjukkan skor min terendah. 11 item yang lain menunjukkan skor min sederhana tinggi. Nilai min tertinggi ialah item 3, “*Saya percaya kejayaan dalam perniagaan dapat meningkatkan prestij dan status diri saya*” iaitu min 4.14, dan min terendah ialah 2.95 bagi item “*memulakan perniagaan setelah tamat pengajian adalah mudah bagi saya*”.

Secara amnya, para pelajar percaya bahawa menceburi bidang perniagaan dapat meningkatkan taraf hidup mereka dengan memperbaiki status dan esteem diri. Mereka juga yakin seseorang usahawan perlu memiliki ciri-ciri dan personaliti tertentu. Dapatan ini selari dengan kajian Lukito (2014) bahawa persepsi tentang efikasi sendiri keusahawanan mempamerkan kemampuan untuk memulakan perniagaan dengan kemahiran yang diperlukan serta keupayaan menghadapi saat sukar. Namun dalam konteks persepsi untuk mengawal tingkah laku menguruskan penubuhan bisnes, para responden berpendapat ia bukanlah mudah untuk dilakukan. Ini selari dengan pendapat Bandura (2009) bahawa efikasi sendiri bukan sahaja berkaitan matlamat yang dicapai tetapi juga keupayaan untuk mengawal situasi sukar terutama dalam situasi menubuhkan perniagaan. Maka, memasukkan elemen efikasi sendiri adalah penting dalam pendidikan keusahawanan kerana ia merupakan faktor utama kepada kecenderungan yang memanasifestasikan tingkah laku keusahawanan akhirnya (Zaidatol & Afsaneh 2011).

Analisis frekuensi secara keseluruhan menunjukkan 55.9 % pelajar mempunyai efikasi sendiri yang tinggi, 34.1 % pada tahap sederhana dan 10 % pada tahap rendah. Analisis per item menunjukkan mod kekerapan 40 hingga 60 % pelajar bersetuju bagi kesemua item kecuali item 6, 10 dan 12 yang menunjukkan mod kekerapan yang tinggi bagi kurang setuju. Jika diteliti, item-item yang berkecuali ini, merujuk kepada tanggapan tentang tingkah laku keusahawanan yang spesifik seperti ‘Saya mempunyai pengetahuan yang cukup untuk memulakan perniagaan setelah tamat pengajian’, Berbanding rakan-rakan, saya boleh melaksanakan semua perancangan perniagaan dengan baik’ dan ‘Memulakan perniagaan setelah tamat pengajian adalah mudah bagi saya’.

Ini menunjukkan pelajar prauniversiti belum memikirkan secara serius bagaimana untuk melaksanakan aktiviti keusahawanan walaupun

JADUAL 4. Frekuensi, Skor Min dan Sisihan Piawai Efikasi Kendiri Keusahawanan (n=410)

No.	Efikasi kendiri keusahawanan	STS		TS		KS		S		SS	
		Bil	%	Bil	%	Bil	%	Bil	%	Bil	%
1	Saya akan berusaha memulakan perniagaan setelah tamat pengajian	10	2.4	31	7.6	122	29.8	205	50	42	10.2
2	Saya percaya saya boleh berjaya dalam perniagaan dengan usaha yang gigih	3	0.7	11	2.7	60	14.6	227	55.4	109	26.6
3	Saya percaya kejayaan dalam perniagaan dapat meningkatkan prestij dan status diri saya	2	0.5	8	2.0	48	11.7	233	56.8	119	29.0
4	Jika saya menjadi seorang usahawan, perniagaan saya akan berjaya dalam masa lima tahun selepas penubuhannya	2	0.5	11	2.7	148	26.1	194	47.3	55	13.4
5	Saya telah mengambil beberapa langkah untuk memulakan perniagaan seperti berbincang idea perniagaan	25	6.1	54	13.2	108	26.3	182	44.4	41	10.0
6	Saya mempunyai pengetahuan yang cukup untuk memulakan perniagaan setelah tamat pengajian	13	9.2	63	15.4	203	49.5	109	26.6	22	5.4
7	Saya yakin dapat melaksanakan semua perancangan perniagaan yang diatur	2	0.5	34	8.3	150	36.6	193	47.1	31	7.6
8	Saya yakin dapat mengenal pasti idea dan peluang perniagaan dengan berkesan	4	1.0	27	6.6	136	33.2	209	51.0	34	8.3
9	Saya pasti dapat menganggarkan modal awal untuk menubuhkan perniagaan	10	2.4	36	8.8	153	37.3	187	45.6	24	5.8
10	Berbanding rakan-rakan, saya boleh melaksanakan semua perancangan perniagaan dengan baik	3	0.7	37	9.0	201	49.0	136	33.2	33	8.0
11	Saya yakin dapat mengatasi halangan dan masalah jika perancangan perniagaan saya tidak berjalan seperti dirancang	2	0.5	24	5.9	130	36.7	218	53.2	36	8.8
12	Memulakan perniagaan setelah tamat pengajian adalah mudah bagi saya	24	5.9	82	20.0	208	50.7	83	20.2	13	3.2
13	Apabila berhadapan dengan kesukaran untuk memulakan perniagaan, saya pasti dapat mengatasinya	1	0.2	28	6.8	157	38.3	201	49.0	23	5.6
14	Walaupun dalam situasi sukar, saya boleh melaksanakan tugas dengan baik	3	0.7	18	4.4	133	32.4	224	54.6	32	7.8
	Purata min	=	3.55								
	Sisihan piawai	=	0.496								
	Tahap	=	sederhana tinggi								

Nota: STS – Sangat Tidak Setuju; TS – Tidak Setuju; KS – Kurang Setuju; S – Setuju; SS – Sangat Setuju

secara keseluruhannya min efikasi kendiri adalah tinggi. Ini bertepatan dengan kajian Norasmah dan Nor Hafiza (2015), bahawa para graduan universiti belum bersedia atau mempunyai keberanian untuk memulakan perniagaan setelah tamat pengajian mereka.

Objektif 2: Mengetahui tahap kecenderungan keusahawanan pelajar

Jadual 5 menunjukkan purata tahap kecenderungan keusahawanan dalam kalangan pelajar prauniversiti iaitu tahap tinggi (M= 4.04). Item yang menunjukkan skor min tertinggi ialah item 3, 5, 4, 7 dan 9. Empat item lagi menunjukkan skor min sederhana tinggi. Item yang mempunyai nilai min tertinggi ialah item 5: “*Saya ingin berjaya dengan usaha sendiri*”.

Secara keseluruhannya, para pelajar prauniversiti mempunyai kecenderungan keusahawanan yang tinggi. Ini merupakan petunjuk positif bahawa para pelajar ini sudah memikirkan kecenderungan kerjaya mereka di masa hadapan. Dapatan ini adalah selari dengan kajian Peng, Lu dan Kang (2012) bahawa kecenderungan keusahawanan yang tinggi dapat mengarahkan kepada tingkah laku keusahawanan sebenar. Menurut Teori Tingkah laku Terancang (Ajzen & Fishbein 2005), kecenderungan keusahawanan yang

tinggi mengakibatkan penterjemahannya dari segi tingkah laku keusahawanan kemudiannya. Dapatan ini konsisten dengan dapatan Top, Çolakoğlu dan Dilek (2012) bahawa kecenderungan pelajar adalah tinggi jika dapat disokong oleh pengetahuan, kemahiran keusahawanan serta aspek psikologi. Di sinilah letaknya peranan para pendidik pendidikan keusahawanan untuk memupuk minat dan kecenderungan melalui pelbagai aktiviti pembelajaran dan pengajaran (Bell 2015).

JADUAL 5. Frekuensi, Skor Min dan Sisihan Piawai Kecenderungan Keusahawanan (n=410)

No.	Kecenderungan keusahawanan	STS		TS		KS		S		SS	
		Bil	%	Bil	%	Bil	%	Bil	%	Bil	%
1	Saya ingin menjadi usahawan daripada makan gaji	18	4.4	39	9.5	99	24.1	135	25.9	119	29
2	Saya ingin menjadi ketua dalam organisasi sendiri	8	2.0	12	2.9	97	23.7	190	46.3	103	25.1
3	Saya ingin menjadi orang yang lebih berjaya berbanding orang lain	2	0.5	6	1.5	51	12.4	190	46.3	161	39.3
4	Saya ingin memiliki sebuah perniagaan pada masa hadapan	-		15	3.7	75	18.3	165	40.2	155	37.8
5	Saya ingin berjaya dengan usaha sendiri	-		7	1.7	25	6.1	167	40.7	211	51.5
6	Saya mahu memulakan kerjaya dalam bidang keusahawanan	3	0.7	25	6.1	136	33.2	160	39.0	86	21.0
7	Saya mahu mendapat apa yang saya kehendaki dalam hidup	-		5	1.2	31	7.6	187	45.6	187	45.6
8	Saya mahu menceburi bidang perniagaan sebelum berumur 40 tahun	6	1.5	19	4.6	107	26.1	155	37.8	123	30
9	Saya mahu kejayaan kerana memiliki kemahiran dalam perniagaan	2	0.5	14	3.4	81	19.8	191	46.6	122	29.8
	Purata min	=	4.04								
	Sisihan piawai	=	0.615								
	Tahap	=	tinggi								

Nota: STS – Sangat Tidak Setuju; TS – Tidak Setuju; KS – Kurang Setuju; S – Setuju; SS – Sangat Setuju

Objektif 3: Mengukur hubungan yang signifikan antara efikasi sendiri dengan kecenderungan keusahawanan pelajar prauniversiti.

Jadual 6 menunjukkan hasil analisis korelasi, bahawa terdapat hubungan yang signifikan dan positif antara pemboleh ubah efikasi sendiri keusahawanan dengan pemboleh ubah kecenderungan keusahawanan. Dapatan ini selari dengan kajian Khodabakhshi dan Talebi (2012) bahawa efikasi sendiri keusahawanan mempunyai kesan positif ke atas kecenderungan keusahawanan

pelajar. Kekuatan hubungannya adalah sederhana di mana nilai pekali korelasi ($r=0.600$, $p<0.05$). Ini bermakna setiap peningkatan dalam kecenderungan keusahawanan mempunyai kesan yang positif ke atas peningkatan kecenderungan keusahawanan. Kajian lalu juga menunjukkan pendidikan keusahawanan mempengaruhi kecenderungan keusahawanan pelajar. Maka, seharusnya para pelajar didedahkan dengan pembentukan efikasi sendiri keusahawanan di peringkat sekolah bagi meningkatkan kecenderungan keusahawanan.

JADUAL 6. Hubungan antara Efikasi Kendiri dengan Kecenderungan Keusahawanan

	Pemboleh ubah Keusahawanan		Kecenderungan	
	n	r	Kekuatan hubungan	p
Efikasi sendiri	410	0.600	Sederhana	.000

**p<0.05

RUMUSAN DAN IMPLIKASI

Secara amnya, dapatan kajian menunjukkan pandangan keseluruhan tentang potensi keusahawanan pelajar prauniversiti dan secara spesifiknya pemahaman tentang efikasi sendiri dan kecenderungan keusahawanan. Dapatan menunjukkan bahawa para pelajar mempunyai tahap kecenderungan keusahawanan yang tinggi. Walau bagaimanapun, dengan efikasi sendiri keusahawanan yang sederhana, para pelajar kurang memiliki motivasi dan keupayaan untuk melaksanakan aktiviti keusahawanan dan menghadapi kesukaran ketika menubuhkan perniagaan (Zaidatol & Afsaneh 2011). Efikasi sendiri juga dibuktikan mempunyai hubungan yang positif dengan kecenderungan keusahawanan pelajar (Mohd Zailani 2014).

Oleh itu, di sekolah, proses pendedahan pendidikan keusahawanan menjadi tanggungjawab pihak sekolah, bagi merangka program dan aktiviti kokurikulum yang bersesuaian seperti Hari Keusahawanan Sekolah, Jualan ketika acara-acara khas sekolah, Hari Koperasi Sekolah serta Kelab Usahawan bagi memupuk kecenderungan dan membudayakan persekitaran keusahawanan dalam kalangan pelajar. Hal ini bertepatan dengan dapatan kajian Norasmah, Khairul dan Hariyaty (2015) bahawa pelajar yang terlibat dengan program dan latihan keusahawanan seperti *Students in Free Enterprise* lebih berdaya saing, berkualiti serta kreatif dan inovatif berbanding pelajar yang tidak melibatkan diri.

Peranan para pendidik adalah penting dalam mempelbagaikan kaedah pengajaran dan pembelajaran yang berkesan untuk mencapai objektif pembelajaran. Anjakan paradigma guru daripada mempraktikkan kaedah tradisional kepada kaedah pembelajaran aktif berdasarkan pembelajaran berasaskan pengalaman perlu

diberi perhatian. Kaedah pembelajaran seperti menyediakan rancangan perniagaan, kajian kes, usahawan jemputan, lawatan perniagaan, temu bual dengan usahawan, latihan praktikal, simulasi perniagaan dan penubuhan perniagaan sebenar dapat memupuk ciri-ciri keusahawanan di samping memberi pengalaman sebenar kepada pelajar (Lima et al. 2015). Pelajar juga berperanan untuk mengambil inisiatif meningkatkan pengetahuan, kemahiran dan vokasional keusahawanan bagi melahirkan para pelajar yang kreatif, inovatif, berpengetahuan dan berkemahiran berfikir serta memimpin, selaras dengan kehendak aspirasi murid di dalam Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia (2013-2025).

Implikasi kajian ini diharap dapat digunakan sebagai asas kepada kajian penambahbaikan dasar penjenamaan semula pendidikan prauniversiti yang dijalankan oleh Kementerian Pendidikan Malaysia meliputi pemeraksanaan imej, sistem dan kualiti pendidikan. Ia mula dilaksanakan pada tahun 2014 selaras dengan Pelan Pembangunan Pendidikan (2013-2025) bagi menyediakan pendidikan berkualiti di semua peringkat persekolahan. Walaupun kajian ini terhad kepada para pelajar prauniversiti yang mengambil subjek pengajian perniagaan sahaja, namun hasil kajian masih relevan untuk menilai matlamat asal pendidikan prauniversiti bagi melahirkan modal insan yang berimpak tinggi, global dan universal.

Bagi kajian masa depan, diharap kajian tentang tingkah laku keusahawanan dapat dijalankan kerana kajian ini hanya berkaitan tentang kecenderungan keusahawanan sahaja berdasarkan kesesuaian konteks responden. Kajian boleh juga dijalankan secara kualitatif dengan meneroka bagaimana efikasi sendiri terjadi dan berkembang dalam diri. Bagi mencapai keputusan yang komprehensif, faktor efikasi sendiri boleh digabungkan dengan faktor latar belakang keluarga, pengalaman dan faktor-faktor psikologi yang lain bagi melihat kecenderungan keusahawanan pelajar. Kajian boleh juga dijalankan kepada lokasi, konteks responden dan budaya yang berbeza.

RUJUKAN

- Ahmad Yasruddin Md Yassin, Nik Abdul Aziz Nik Mahmood & Nik Azyyati Nik Jaafar. 2011. Students' entrepreneurial inclination at a Malaysian Polytechnic: A preliminary investigation. *International Education Studies* 4(2): 198-207.

- Ajzen, I. & Fishbein, M. 2005. The influence of attitudes on behavior. *Handbook of Attitudes and Attitude Change: Basic Principles* 173-221.
- Ayodele & Olanrewaju, K. 2013. Demographics, entrepreneurial self-efficacy and locus of control as determinants of adolescents' entrepreneurial intention in Ogun State, Nigeria. *Journal of Educational Research and Studies* 1(2): 12-16.
- Badariah Hj. Din, Abdul Rahim Anuar & Mariana Usman. 2016. The effectiveness of the entrepreneurship education program in upgrading entrepreneurial skills among public university students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 224 (August 2015): 117-123. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.05.413>
- Bandura A. 2009. *and Organizational Effectiveness*. E.A. Locke (eds.). *Handbook of Principles of Organizational Behavior*. 2nd edition. New York: Wiley.
- Bell, R. 2015. Developing the next generation of entrepreneurs: giving students the opportunity to gain experience and thrive. *International Journal of Management Education* 13(1): 37-47.
- Boone, D.A. & Boone, H.A. 2012. Analyzing likert data likert-type versus likert scales. *Journal of Extension* 50(2):1-5.
- Buerah Tunggak & Zoolhilmi Ahmed. 2015. Pengaruh faktor latar belakang terhadap orientasi sikap keusahawanan dalam kalangan usahawan belia bumiputera Muslim. *Akademika* 85(2): 29-43.
- Charon Wardini Mokhzani. 2017. Why are young people unemployed? *The Star*, 4 Febuary: 20.
- Chua Yan Piaw. 2006. *Kaedah Penyelidikan*. Kuala Lumpur: Mc Graw Hill Education.
- Creswell, J.W. 2014. *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Educational Research. 5th edition. USA: Pearson.
- Ghazali Darussalam & Sufean Hussin. 2016. *Metodologi Penyelidikan dalam Pendidikan*. Edisi 2. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Harris, M.L. & Gibson, S.G. 2008. Examining the entrepreneurial Attitudes of US business students. *Education + Training*. 50 (7):68-581 www.emeraldinsight.com/0040-0912.htm. Tarikh capaian: 28 Disember 2017.
- Hashemi, S. M. K., Hosseini, S. M., & Rezvanfar, A. 2012. Explaining entrepreneurial intention among agricultural students: Effects of entrepreneurial self-efficacy and college entrepreneurial orientation. *Research Journal of Business Management* 6 (3): 94-102.
- Hermawan, R.W., Soetjipto, B.E. & Rahayu, W.P. 2016. The effect of entrepreneurial self-efficacy and locus of control on entrepreneurship interest through entrepreneurship literacy. *Journal of Business Management* 18(2): 141-148.
- Ipwija, S. 2014. Developing entrepreneurial intention model of university students (an empirical study on university. *International Journal of Engineering and Management Sciences* 5(3): 184-196.
- Jabatan Pendidikan Negeri Sembilan. 2016. Analisis keputusan STPM 2014/2015.
- Jabatan Perangkaan Malaysia. 2016. Statistik tenaga buruh Malaysia 2014/2015. <https://www.dosm.gov.my> Tarikh capaian: 18 Jun 2016.
- Khodabakhshi, S. & Talebi, K. 2012. Evaluating the role of entrepreneurial self-efficacy on entrepreneurial intention of tehran university (Case study of engineering campus). *Journal of Education and Vocational Research* 3(3): 82-88. [http://www.ifrnd.org/JEVR/Vol3/3\(2\)March2012/2.pdf](http://www.ifrnd.org/JEVR/Vol3/3(2)March2012/2.pdf) Tarikh capaian: 28 Disember 2017.
- Lima, E., Lopes, R.M., Nassif, V. & da Silva, D. 2015. Opportunities to improve entrepreneurship education: Contributions considering Brazilian challenges. *Journal of Small Business Management* 53(4): 1033-1051.
- Lukito, S.J. 2014. Examining entrepreneurial self efficacy among students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 115: 235-242.
- Mohd Zailani Ibrahim. 2014. Hubungan antara efikasi keusahawanan dengan tekad keusahawanan tani dalam kalangan pelajar pertanian. Master Sains. Universiti Putra Malaysia.
- Mueller, S. 2012. The mature learner: understanding entrepreneurial learning processes of university students from a social constructivist perspective. Doctoral Thesis, Robert Gordon University.
- Nor Aishah Buang. 2013. *Pendidikan Keusahawanan Bangi*: Penerbit UKM.

- Norasmah Othman. 2002. *Keberkesanan Program Keusahawanan Remaja di Sekolah Menengah*. Serdang: Universiti Putra Malaysia.
- Norasmah Othman & Nor Hafiza Othman. 2015. Relationship between entrepreneurial intentions and entrepreneurial career choice behavior among university students. *Journal of Business and Economics* 6(1): 179-186.
- Norasmah Othman & Sumathy A/P Paniappan. 2012. Profil Keusahawanan Peniaga India di Malaysia. *Akademika* 82(1): 103-111.
- Norasmah Othman, Khairul Khairiyah Khasbullah & Hariyaty Abdul Wahid. 2015. Tahap daya saing pelajar institusi pengajian tinggi di Semenanjung Malaysia. *Jurnal Pendidikan Malaysia* 40(2): 139-149.
- Okoye, L.J. 2016. Psychosocial predictors of entrepreneurial intention among Nigerian graduates. *International Journal of Psychology and Counselling* 8(6): 73-80. <http://academicjournals.org/journal/IJPC/article-abstract/107459158922>
- Pang, A.K.K., Mazren Tikusan & Muhammad Hussin. 2011. Pembelajaran berasaskan masalah dalam pendidikan keusahawanan. Dlm. *Keusahawanan Pemangkin Kecemerlangan Negara dan Kelestarian Hidup*, disunting oleh Norasmah Othman, Halimah Harun & Radin Siti Aishah. Bangi: Fakulti Pendidikan UKM.
- Peng, Z., Lu, G. & Kang, H. 2012. Entrepreneurial intentions and its influencing factors : A survey of the university students in Xi'an China. *Creative Education* 3(December): 95-100.
- Prabhu, V.P., McGuire, S.J., Drost, E. A. & Kwong, K.K. 2012. Proactive personality and entrepreneurial intent: Is entrepreneurial self-efficacy a mediator or moderator? *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research* 18(5): 559-586. <http://www.emeraldinsight.com/10.1108/13552551211253937>
- Ravi Nagarathanam & Nor Aishah Buang. 2016. The relationship between attitude , intention , and entrepreneurship career choice among Malaysian Indian undergraduates. *Akademika* 86(2): 43-52.
- Saidi Che Ik. 2013. Pengaruh pendidikan keusahawanan, sikap keusahawanan, personaliti terhadap kecenderungan keusahawanan pelajar prauniversiti di Sabah. Tesis Sarjana. Universiti Malaysia Sabah.
- Sakeran, Uma. 2003. *Research Method for Business: A Skill Building Approach*. 4th edition. USA: John Willey & Son.
- Syed Zamberi Ahmad. 2013. The need for inclusion of entrepreneurship education in Malaysia lower and higher learning institutions. *Education + Training* 55(2): 191-203.
- Top, S., Çolakoğlu, N. & Dilek, S. 2012. Evaluating entrepreneurship intentions of vocational high school pupils based on self- efficacy concept. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 58: 934-943. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S187704281204534X>
- Urban, B. 2011. Gender perspectives on entrepreneurship and self-efficacy : Evidence from an emerging economy. *Journal of Humanities* 1(5): 39-47.
- Wan Mohd Zaifurin Wan Nawang, Ibrahim Mamat, Nor Hayati Sa'at & Sabri Ahmad. 2016. Entrepreneurship's intention of secondary school student in Kuala Terengganu District , Malaysia. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences* 6(2): 110-122.
- Zaidatul Akmaliah Lope Pihie, & Afsaneh Bagheri. 2011. Malay students' entrepreneurial attitude and entrepreneurial efficacy in vocational and technical secondary schools of Malaysia. *Pertanika Journal of Social Science and Humanities* 19(2): 433-447.

Rosna Mohamad
 Sek. Men. Kebangsaan DAta' Indang Hj. Adnan
 71850 Kota
 Rembau
 Negeri Sembilan
 Malaysia
 E-mail: rosnamohammad70@gmail.com

Norasmah Othman (corresponding author)
 Fakulti Pendidikan
 Universiti Kebangsaan Malaysia,
 43600 UKM Bangi
 Selangor
 Malaysia
 E-mail: lin@ukm.edu.my

Received: 16 January 2017

Accepted: 5 June 2018

